

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลนครอุดรธานี

3.1 ประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการชุมชนเมืองอุดรธานีนั้นเริ่มต้นจากเมืองอุดรธานีนั้น เดิมชื่อ “บ้านเดื่อหมากแข้ง” เนื่องจากในอดีต บริเวณที่ตั้งของชุมชน มีต้นมะเดื่อขึ้นหนาแน่น ต่อมาเกิดชุมชน เรียกว่า “บ้านเดื่อ” และบริเวณใกล้เคียง มีต้นหมากแข้งต้นใหญ่ต้นหนึ่งซึ่งเป็นไม้ที่หายาก ในสมัยโบราณกษัตริย์มักนำไม้หมากแข้งไปทำกลองศึก เพราะมีเสียงดังไพเราะและถือว่าเป็นไม้มงคล หากนำไม้หมากแข้งไปทำกลองศึกจะสามารถเอาชนะศัตรูได้ ต่อมาเกิดชุมชนเล็ก ๆ คือ บ้านหมากแข้ง และมักนิยมเรียกชุมชนทั้งสองรวมกันว่า “บ้านเดื่อหมากแข้ง” มีสภาพเป็นชนบทเล็ก ๆ ตั้งอยู่บริเวณริมห้วยหมากแข้ง พื้นที่โดยรอบเป็นป่ากันดาร นอกจากนี้ในบริเวณข้างเคียงยังมีหลายชุมชนที่ตั้งกระจายอยู่ เช่น บ้านห้วย บ้านโนน บ้านหนองบัว เป็นต้น (คณะกรรมการจัดทำหนังสืออุดรธานี 100 ปี, 2536: 4-6)

ก่อนปี พ.ศ. 2436 บ้านเดื่อหมากแข้ง เป็นบ้านชนบทเล็ก ๆ ขึ้นอยู่กับแขวงเมืองหนองคาย ซึ่งอยู่ในมณฑลลาวพวน เนื่องจากกองบัญชาการของมณฑลลาวพวนอยู่ที่เมืองหนองคาย ในสมัยนั้นบ้านเดื่อหมากแข้งมีบ้านเรือนไม่เกิน 200 หลังคา สภาพโดยทั่วไปยังคงเป็นป่ากันดาร ชุมชนตั้งอยู่ที่ราบชายเนิน ทางตะวันออกของชุมชนเป็นทุ่งนาไปจนถึงหนองหาน ความสำคัญของบ้านเดื่อหมากแข้งในสมัยนั้น คือ เป็นเส้นทางที่รวมเมืองใกล้เคียง แต่อย่างไรก็ตามบ้านเดื่อหมากแข้งยังคงต้องอาศัยเสบียงอาหารจากเมืองหนองคายและเมืองสกลนคร ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ในบริเวณข้างเคียงของบ้านเดื่อหมากแข้ง

ในปี พ.ศ. 2436 (ร.ศ. 112) เป็นปีเริ่มต้นของการตั้งเมืองอุดรธานี เนื่องจากเกิดกรณีพิพาทดินแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ขบวนการเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นเมื่อฝรั่งเศสสามารถยึดเวียดนามได้แล้วก็ต้องการยึดลาวต่อ จากการที่ฝรั่งเศสเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะได้จากการยึดครองลาว ทำให้ฝรั่งเศสนำข้ออ้างที่ว่าลาวเคยเป็นเมืองขึ้นของเวียดนามมาก่อน เมื่อฝรั่งเศสสามารถยึดเวียดนามได้แล้ว ลาวก็ต้องตกเป็นเมืองอาณานิคมของฝรั่งเศสเช่นกัน ทำให้เกิดเหตุการณ์พิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสหรือวิกฤตการณ์ ร.ศ.112 ต่อมาไทยลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2436 มีใจความสำคัญว่า ไม่ให้ไทยตั้งกองทัพใน

รัศมี 25 กิโลเมตร นับจากเส้นเขตแดนแม่น้ำโขง โดยปรากฏในสัญญาสงบศึกระหว่างไทยกับฝรั่งเศส กำหนดให้เป็นเขตปลอดทหาร เพื่อป้องกันการรุกรานจากไทย การที่ฝรั่งเศสตั้งกฎเกณฑ์บังคับไม่ให้ไทยตั้งกองทัพในรัศมี 25 กิโลเมตร นับจากเส้นเขตแดนแม่น้ำโขงกำหนดให้เป็นเขตปลอดทหาร เพื่อป้องกันการรุกรานจากไทยและต้องการใช้เป็นแนวทางในการยึดครองไทยต่อไป จากข้อตกลงในสัญญาสงบศึกดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบในทางบวกและทางลบ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เมืองหนองคาย ได้เปลี่ยนบทบาทจากเดิมซึ่งเป็นเมืองสำคัญ เป็นที่ตั้งของกองบัญชาการมณฑลลาวพวน กลายเป็นเมืองเงียบสงบ เพราะข้อจำกัดในสนธิสัญญา ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเมือง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเติบโตของชุมชนบ้านเดื่อหมากแข้งได้พัฒนาจนเป็นเมืองศูนย์กลางของอนุภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน นอกจากนี้ในอนุสัญญาสงบศึกยังกำหนดให้ไทยต้องรับย้ายกองบัญชาการมณฑลลาวพวนภายในระยะเวลา 1 เดือนนับจากวันที่ทำสัญญา (เดิม สิงหพัชริต, 2502: 38) ทำให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ซึ่งเป็นข้าหลวงต่างพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อพยพกองบัญชาการทหารจากเมืองหนองคาย ลงมาทางใต้ถึงบ้านเดื่อหมากแข้ง ซึ่งห่างจากเมืองหนองคาย 51 กิโลเมตร กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมทรงตรวจภูมิประเทศ และเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การสร้างบ้านแปลงเมืองทำให้พระองค์ตัดสินใจสร้างเมืองที่นี่ ปัญหาของพื้นที่ คือ เป็นชุมชนชนบทที่มีผู้อาศัยอยู่น้อยหรือเป็นเมืองร้าง ชุมชนตั้งกระจายและเป็นที่ยากไกลจากบ้านเรือนและค้าขาย ทำให้ต้องอาศัยเสบียงอาหารจากเมืองข้างเคียง แต่ข้อได้เปรียบของพื้นที่ คือ การเป็นศูนย์รวมต้นทางของเมืองใกล้เคียง

กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมทรงวางระบบผังเมืองและบัญชาการตั้งเมือง โดยสร้างศาลาว่าการ ค่ายทหาร เรือนจำ สถานที่ราชการต่าง ๆ หันหน้าไปทางทิศเหนือเพื่อรับการรุกรานจากฝรั่งเศส และสร้างวังที่ประทับอยู่ตรงข้ามกับวัดมณีมาวาส ซึ่งเป็นวัดที่สร้างคร่อมตอต้นหมากแข้ง พระองค์อาศัยความเลื่อมใสศรัทธาของชาวบ้านละแวกบริเวณนั้นที่มีต่อโบราณสถานแห่งนี้ ได้สถาปนาให้เป็นวัดคู่บ้านคู่เมือง เมืองอุดรธานีในระยะเวลานี้เป็นเมืองยุทธศาสตร์ใช้เป็นกองทัพทหารบัญชาการมณฑลลาวพวนและรักษาเหตุการณ์

ในระหว่างปี พ.ศ. 2441-2503 กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมจัดการปกครองเมืองขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2441 เช่น การจัดเก็บภาษีอากรแทนการจัดเก็บส่วย มีการตั้งบ้านเดื่อหมากแข้งเป็นกิ่งอำเภอขึ้นกับอำเภอหนองหาน แต่ยังคงเป็นกองบัญชาการยังไม่ได้ตั้งเป็นเมือง จนถึงปี พ.ศ. 2540 มีการยกบ้านเดื่อหมากแข้งเป็นเมืองอุดรธานี หลังจากนั้นมีการปฏิรูประบบราชการและ

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินหลายครั้ง จนกระทั่งตั้งเป็นจังหวัดอุดรธานี อำเภอเมืองอุดรธานี และเทศบาลเมืองอุดรธานีตามลำดับ

3.2 ลักษณะทางกายภาพ

3.2.1 ที่ตั้งและเขตการปกครอง

เทศบาลนครอุดรธานีเดิมเป็นเทศบาลเมืองอุดรธานี จัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พุทธศักราช 2479 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2479 มีพื้นที่ 5.60 ตารางกิโลเมตร และได้ขยายเขตเทศบาล ครั้งที่ 1 ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พุทธศักราช 2495 เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2495 มีพื้นที่ 8.30 ตารางกิโลเมตร เหตุผลที่มีการขยายเขต เพราะท้องที่นอกเขตเทศบาลทางด้านทิศใต้ได้เจริญก้าวหน้าและมีชุมชนรวมกันอยู่อย่างหนาแน่น สมควรขยายเขตเทศบาลทางด้านทิศใต้ เพื่อให้เทศบาลได้ทำการทำนุบำรุงท้องที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ต่อมาเทศบาลเมืองอุดรธานีมีการขยายเขตครั้งที่ 2 ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2536 มีพื้นที่ 47.70 ตารางกิโลเมตร โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2536 เหตุผลที่มีการขยายเขต เนื่องจากท้องที่นอกเขตเทศบาลได้เจริญขึ้นและมีชุมชนอยู่หนาแน่น สมควรขยายเขตเทศบาล เพื่อประโยชน์ในการบริหารและทำนุบำรุงท้องที่ การขยายเขตครั้งที่ 2 ครอบคลุมพื้นที่ เพิ่มอีก 5 ตำบล คือ ตำบลนาดี ตำบลหนองบัว ตำบลบ้านจั่น ตำบลบ้านเลื่อม ตำบลหนองขอนกว้าง

เทศบาลเมืองอุดรธานี ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองนครอุดรธานีตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลนครอุดรธานี พุทธศักราช 2538 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2538 มีอาณาเขตติดต่อพื้นที่ใกล้เคียง (แผนที่ 3.3) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อบต.หม่ม่น อบต.กุดสระ และอบต.สามพร้าว
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อบต.บ้านจั่น อบต.นาดี และอบต.หนองขอนกว้าง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อบต.หนองนาคำ และเทศบาลตำบลหนองบัว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เทศบาลตำบลโพธิ์สว่าง อบต.เชียงพิณ และอบต.บ้านเลื่อม

3.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

เทศบาลนครอุดรธานี ตั้งอยู่บนที่ราบสูงเหนือจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 175 เมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 562 กิโลเมตร มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ตัดผ่าน สภาพพื้นที่ภายในตัวเมืองเป็นแอ่งลาดจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือ มีทางน้ำธรรมชาติที่สำคัญ 2 สายคือ ห้วยหมากแข้งและห้วยม้ง ห้วยทั้งสองสายนี้เป็นเส้นทางระบายน้ำตามธรรมชาติออกจากตัวเมือง นอกจากนี้ภายในเขตเทศบาลยังมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ 2 แห่ง สำหรับใช้ในการผลิตน้ำประปาและเป็นแหล่งน้ำสำรองน้ำใช้ คือ หนองประจักษ์ศิลปาคม และหนองสิม

3.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดอุดรธานี ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งแล้งจากประเทศจีน มาปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว ทำให้จังหวัดอุดรธานีมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไปกับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่พัดพามวลอากาศชื้นมาจากทะเลและมหาสมุทรปกคลุมประเทศไทย ในช่วงฤดูฝน ทำให้จังหวัดอุดรธานีมีฝนตกทั่วไปอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 26.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยตลอดปี 41.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยตลอดปี 11.1 องศาเซลเซียส เดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดและอากาศจะหนาวที่สุดในเดือนกุมภาพันธ์ จังหวัดอุดรธานีมีฝนอยู่ในเกณฑ์น้อย ปริมาณฝนตลอดปี 1,850.5 มิลลิเมตร เดือนกรกฎาคมเป็นเดือนที่มีฝนตกมากที่สุดในรอบปี มีปริมาณน้ำฝนตลอดเดือน 536.3 มิลลิเมตร

3.2.4 การคมนาคมและการขนส่ง

จังหวัดอุดรธานีมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศที่สามารถเดินทางได้สะดวก ทั้งในรูปแบบของการเดินทางของประชาชนและการขนส่งสินค้า โดยมีเทศบาลนครอุดรธานีเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่งต่าง ๆ ดังนี้

1) การคมนาคมทางบก มีทั้งเส้นทางรถไฟและเส้นทางรถยนต์ (แผนที่ 3.4) โดยเส้นทางรถไฟมีหลายขบวนด้วยกันและมีทั้งที่ไปจังหวัดอุดรโดยตรงและขบวนรถที่ผ่านต่อไปยังจังหวัดหนองคาย โดยได้ให้บริการทุกวัน ดังนี้

- | | |
|--|--------------------------|
| - ขบวนรถเร็ว กรุงเทพ - หนองคาย | ไป - กลับ วันละ 4 เที่ยว |
| - ขบวนรถดีเซลราง กรุงเทพ - หนองคาย | ไป - กลับ วันละ 4 เที่ยว |
| - ขบวนรถดีเซลราง อุตรธานี - นครราชสีมา | ไป - กลับ วันละ 4 เที่ยว |
| - ขบวนรถด่วนพิเศษ กรุงเทพ - หนองคาย | ไป - กลับ วันละ 2 เที่ยว |
| - ขบวนรถด่วน กรุงเทพฯ - หนองคาย | ไป - กลับ วันละ 2 เที่ยว |

สถานีรถไฟภายในจังหวัดอุตรธานีมีทั้งหมด 7 แห่ง คือ อำเภอเมืองอุตรธานี หนองตะไก้ กุยมะพร้าว โนนสะอาด หนองขอนกว้าง ห้วยสามพาด และห้วยเก็ง สถานีที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครอุตรธานี ได้แก่ สถานีอำเภอเมืองอุตรธานี สำหรับเส้นทางรถยนต์มีเส้นทางหลวงที่สำคัญคือ

- ทางหลวงหมายเลข 2 เป็นเส้นทางจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา มหาสารคาม ขอนแก่น อุตรธานี และสิ้นสุดที่จังหวัดหนองคาย มีระยะทางถึงจังหวัดอุตรธานีประมาณ 562 กิโลเมตร ผ่านใจกลางเทศบาลนครอุตรธานี ในชื่อ ถนนทหารและถนนดุชนิ

- ทางหลวงหมายเลข 22 เชื่อมระหว่างจังหวัดอุตรธานีและสกลนครและสิ้นสุดที่จังหวัดนครพนม มีระยะทางประมาณ 230 กิโลเมตร โดยเริ่มต้นจากใจกลางเทศบาลนครอุตรธานีในชื่อถนนโพศรี

- ทางหลวงหมายเลข 210 เชื่อมระหว่างจังหวัดอุตรธานีเลย และแยกไปสิ้นสุดที่จังหวัดเพชรบูรณ์ มีระยะทางประมาณ 140 กิโลเมตร โดยมีถนนเชื่อมจากเทศบาลนครอุตรธานีไปยังทางหลวงเส้นนี้

การคมนาคมของจังหวัดอุตรธานีที่สามารถติดต่อกับชุมชนข้างเคียงอื่น ๆ ทั้งในระดับชุมชนเมืองและระดับจังหวัด จะใช้เส้นทางสายสำคัญของกรมทางหลวง กรมโยธาธิการ และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทที่ผ่านพื้นที่จังหวัดอุตรธานี ดังนี้

ตารางที่ 3.1 เส้นทางสายสำคัญของกรมทางหลวง กรมโยธาธิการ และ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

ลำดับที่	ชื่อถนน (สายทาง)	เขตทาง (เมตร)	ผิวจราจร (เมตร)
1.	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2	60.00	6.40
2.	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 22	60.00	6.40
3.	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 210	60.00	6.40
4.	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2263	60.00	6.40
5.	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2024	25.00	6.40
6.	รพช. อต.3037 บ้านโพหนอง - บ้านอุดมพัฒนา	20.00	6.00
7.	รพช. อต.3018 บ้านหนองตุม - บ้านล้อมพริก	20.00	6.00
8.	รพช. อต.4107 บ้านเซ - บ้านจัน	20.00	6.00
9.	รพช. อต.3002 บ้านดงเค็ง - บ้านตาด	20.00	6.00
10.	รพช. อต.3091 บ้านดงเค็ง - บ้านอุดมพัฒนา	20.00	6.00
11.	รพช. อต.3191 บ้านหนองตุม - บ้านศรีบุญเรือง	20.00	6.00
12.	ยธ. อต.2002 สายรอบเมือง - เชียงยืน (ง1)	30.00	5.00
13.	ยธ. อต.1004 สายรอบเมือง - บ้านจัน	0.00	8.00

ที่มา : สำนักงานผังเมืองอุดรธานี

2) การคมนาคมทางอากาศ สนามบินพาณิชย์จังหวัดอุดรธานีตั้งอยู่ที่กองบิน 23 ของกองทัพอากาศ บริเวณสุขาภิบาลหนองขอนกว้าง ริมถนนอุดรธานี - หนองบัวลำภู ขนาดทางวิ่งขอบสนามบินยาว 3,048 เมตร ดำเนินการให้บริการโดยบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) มีเที่ยวบินสัปดาห์ละ 21 เที่ยวบิน คือ เช้า กลางวัน และเย็น ขนาดของสนามบินรับผู้โดยสารขาเข้าได้ 230 คน และขาออกได้ 245 คน

เทศบาลนครอุดรธานีเป็นชุมทางคมนาคมของอนุภาค ทำให้มีโครงข่ายคมนาคมในเขตพื้นที่เทศบาลสมบูรณ์ที่สุดในอนุภาค และการที่เทศบาลนครอุดรธานีเป็นชุมทางคมนาคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้เมืองอุดรธานีเติบโตเร็วกว่าพื้นที่อื่นในบริเวณข้างเคียง เทศบาลนครอุดรธานีเป็นชุมทางของรถประจำทางและรถขนส่งสินค้า ในการติดต่อในชุมชนเมืองอุดรธานีระหว่างอำเภอภายในจังหวัด จังหวัดในอนุภาคและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการที่เทศบาลนครอุดรธานีเป็นชุมทางคมนาคม ทำให้เส้นทางถนนในเทศบาลมีคุณภาพดี สามารถใช้ได้ในทุกฤดูกาล และเมืองอุดรธานีมีการวางผังเมืองมาตั้งแต่แรกเริ่มของการตั้งเมืองทำให้ระบบถนนในเมืองเป็นแบบตารางกริดและถนนมีขนาดกว้าง

ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี มีถนนประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- | | |
|----------------------------------|-------------------------|
| 1. ถนนผิวจราจร ค.ส.ล. | ความยาวรวม 70 กิโลเมตร |
| 2. ถนนผิวจราจรแอสฟัลท์ติดคอนกรีต | ความยาวรวม 21 กิโลเมตร |
| 3. ถนนผิวจราจรลาดยางแอสฟัลท์ | ความยาวรวม 40 กิโลเมตร |
| 4. ถนนผิวจราจรหินลูกรัง | ความยาวรวม 104 กิโลเมตร |

ถนนสายหลักและถนนสายรองในเมืองอุดรธานีเป็นถนนผิวจราจร ค.ส.ล. และถนนผิวจราจรแอสฟัลท์คอนกรีต ส่วนถนนลาดยางเป็นถนนซอยในชุมชน ส่วนถนนผิวจราจรหินลูกรังจะพบอยู่ตามชานเมืองและเป็นถนนภายในชุมชนเมือง

3.2.5 การใช้ที่ดินและกิจกรรมในพื้นที่ภายในเขตเทศบาลนครอุดรธานี พ.ศ. 2544

จากการพัฒนาระบบชุมชนในอดีตที่ผ่านมาเนื่องจากพื้นที่ของเทศบาลนครอุดรธานีมีอย่างจำกัด ทำให้ประชาชนตั้งถิ่นฐานอยู่กันอย่างหนาแน่น ชุมชนเมืองได้ขยายเข้าไปในเขตสุขภาพีบาลหนองบัวทางด้านทิศตะวันออก สุขภาพีบาลโพธิ์สว่างทางด้านทิศตะวันตก และสุขภาพีบาลบ้านจันททางด้านทิศใต้จึงเกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และจากการที่เทศบาลเมืองอุดรธานีมีการขยายพื้นที่เขตเทศบาลออกไปครอบคลุมถนนวงแหวนรอบเมืองในปี พ.ศ.2537 ทำให้พื้นที่สุขภาพีบาลทั้ง 3 แห่ง จำเป็นต้องขยายพื้นที่ออกไปอีกเช่นเดียวกัน และในปี พ.ศ. 2542 สุขภาพีบาลทั้ง 3 แห่ง ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล การพัฒนาเมืองของเทศบาลนครอุดรธานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางลำดับที่ 1 จึงมีระดับความเป็นเมืองสูงกว่าชุมชนในเขตเทศบาลตำบล และชุมชนศูนย์กลางระดับอื่น

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การกระจายตัวของชุมชนและการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ตารางที่ 3.2) จะมีลักษณะดังนี้

1) ศูนย์กลางของชุมชน พื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่เกาะกลุ่มอยู่บริเวณจุดตัดของถนนโพศรีและถนนอุดรดุขวิ ซึ่งเป็นย่านธุรกิจการค้า การบริการที่สำคัญ

2) ย่านพาณิชยกรรม อาคารร้านค้าพาณิชย์จะขยายตัวออกไปตามสองฟากถนนโพศรี,

ถนนอุดรดุสิต, ถนนประจักษ์ศิลปาคม, และถนนหมากแข้ง ซึ่งให้บริการชุมชนภายในเขตผังเมืองรวม อำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย โดยในเขตเทศบาลนครอุดรธานี มีการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมอยู่ประมาณ 0.52 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.75 ของพื้นที่ทั้งหมด

3) ย่านที่พักอาศัย จะเกิดขึ้นตามพื้นที่ระหว่างย่านพาณิชย์กรรมและขยายตัวไปทางทิศใต้ของเมืองบริเวณถนนศรีชมชื่น ด้านทิศเหนือบริเวณถนนอุดรดุสิตและถนนอดุลยเดช ทางด้านทิศตะวันออกมีการขยายตัวไปตามแนวถนนนิตโย และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 22 (อุดรธานี - สกลนคร) นอกจากนี้ยังมีย่านที่พักอาศัยใหม่ ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากตามจำนวนแนวถนนเลียบเมือง และพื้นที่รอบนอกเขตเทศบาลซึ่งประกอบไปด้วยเทศบาลตำบลโพธิ์สว่าง, หนองบัว และบ้านจั่นนั้นจะมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในลักษณะผสมผสานระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรและเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะความเป็นชุมชนมากขึ้น ดังนั้นกิจกรรมส่วนใหญ่จะมีลักษณะใกล้เคียงกับเทศบาลนคร โดยในเขตเทศบาลนครอุดรธานีมีการใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัยอยู่ประมาณ 4.20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.08 ของพื้นที่ทั้งหมด

4) บริเวณชนบทและเกษตรกรรม จะอยู่บริเวณพื้นที่รอบนอกของชุมชน ซึ่งยังมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ โดยในเขตเทศบาลนครอุดรธานีมีการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอยู่ประมาณ 19.03 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.49 โดยมีจำนวนการใช้พื้นที่เป็นลำดับที่สองของพื้นที่ในเขตเทศบาลทั้งหมด และมีการใช้ที่ดินเพื่อการปศุสัตว์อยู่ประมาณ 0.01 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.02

5) ย่านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี เขตเทศบาลตำบลหนองบัว และบริเวณรอบนอกตามแนวถนนเลียบเมือง โดยเป็นโรงงานที่เกี่ยวข้องกับการซ่อมรถยนต์ โรงกลึง โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงสีข้าว อุตสาหกรรมขนาดใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 22 (อุดรธานี - สกลนคร) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (สระบุรี - หนองคาย) โดยมีการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมประมาณ 0.22 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.32 และใช้เพื่อคลังสินค้า 0.40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.59

6) สถาบันราชการ สถานที่ราชการส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มกันอยู่บริเวณรอบทุ่งศรีเมือง บริเวณหนองประจักษ์ศิลปาคม บริเวณสองฟากของถนนศรีสุข และทางทิศใต้ของชุมชนสนามบิน มีการใช้ที่ดินเพื่อสถาบันราชการประมาณ 0.69 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.00

7) สถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มกันอยู่บริเวณถนนศรีสุข ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนหลายแห่ง เช่น โรงเรียนอุดรพิทยภา โรงเรียนราชินูทิศ วิทยาลัยอาชีวศึกษา เป็นต้น โดยมีการใช้ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษาประมาณ 0.39 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.57

8) สถาบันศาสนา ส่วนใหญ่กระจายอยู่ตามย่านชุมชนพักอาศัย โดยมีการใช้ที่ดินเพื่อสถาบันศาสนาประมาณ 0.15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.22

9) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ส่วนใหญ่เป็นหนองสาธารณะ ที่สำคัญได้แก่ สวนสาธารณะหนองประจักษ์ศิลปาคม หนองสิม หนองเหล็ก เป็นต้น การใช้ที่ดินเพื่อสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อนันทนาการ ประมาณ 0.15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.22

10) การใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ที่ว่าง มีประมาณ 33.5 ไร่ คิด เป็นร้อยละ 48.3 การใช้ประโยชน์แบบผสม ประมาณ 1.18 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.7 การใช้ที่ดินเพื่อการสาธารณูปโภค ประมาณ 4.44 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.4 แหล่งน้ำ 4.38 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.3 นอกจากนี้ยังมีการใช้ที่ดินเพื่อการสาธารณสุข ห้องสมุด และสถานสงเคราะห์มูลนิธิ ซึ่งมีการใช้ที่ดินเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

จากการสำรวจขนาดพื้นที่การใช้ที่ดินของกรมการผังเมือง ในปี พ.ศ. 2544 สามารถสรุปพื้นที่การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลนครอุดรธานีได้ดังแสดงในตารางที่ 3.2 และในแผนที่ 3.5 และจากการสำรวจการใช้ที่ดินของกรมการผังเมืองเมื่อปี พ.ศ 2542 สามารถสรุปพื้นที่การใช้ ที่ดินในเขตผังเมืองรวมอุดรธานี ดังแสดงในตารางที่ 3.3 และแผนที่ 3.6

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.2 การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ปี พ.ศ. 2544

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่(ไร่)	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	4.20558	6.075
พาณิชยกรรม	0.52052	0.752
อุตสาหกรรม	0.22149	0.320
คลังสินค้า	0.40909	0.591
การใช้ประโยชน์แบบผสม	1.18101	1.706
สาธารณูปโภค	4.44505	6.421
สถาบันการศึกษา	0.39389	0.569
สถาบันศาสนา	0.15113	0.218
สถาบันราชการ	0.69332	1.001
การสาธารณสุข	0.05888	0.085
ห้องสมุด	0.00088	0.001
สถานสงเคราะห์ มูลนิธิ	0.00607	0.009
นันทนาการ	0.04718	0.068
พื้นที่กสิกรรม	19.03544	27.496
การปลูกสัตว์	0.01170	0.017
แหล่งน้ำ	4.37798	6.324
ที่ว่าง	33.47053	48.347
รวม	69.22979	100.00

ที่มา : สำนักงานผังเมืองจังหวัดอุดรธานี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันในเขตผังเมืองรวมเมืองอุดรธานี พ.ศ. 2542

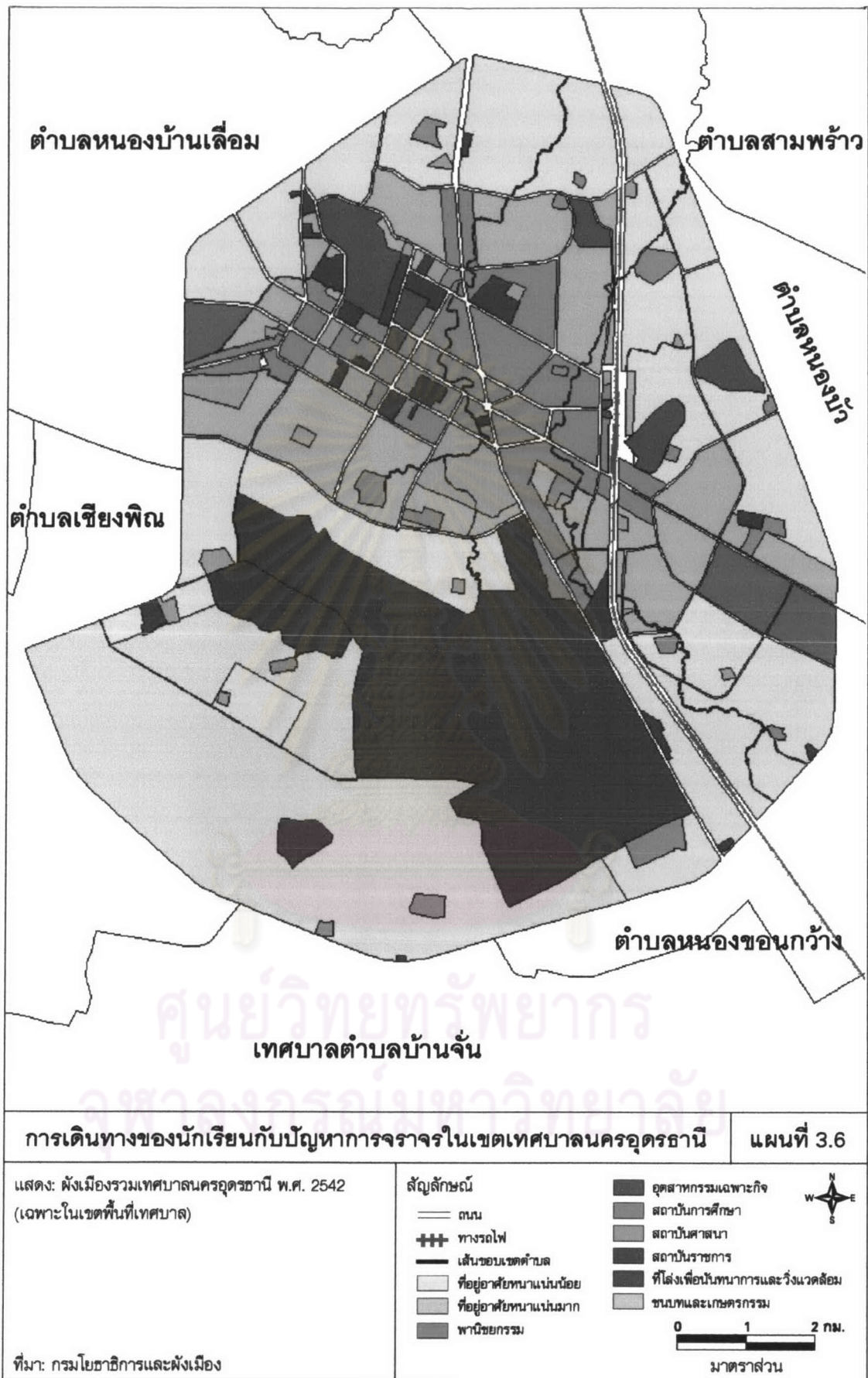
ประเภทการใช้ที่ดิน	ผังปรับปรุงครั้งที่ 2(พ.ศ.2542)		ร้อยละ
	พื้นที่(ไร่)	ตารางกิโลเมตร	
ย่านพักอาศัย	11,480	18.37	11.00
ย่านการค้า	1,803	2.88	1.73
บริเวณราชการ	6,946	11.11	6.65
ย่านอุตสาหกรรมและโกดังสินค้า	1,278	2.05	1.22
เกษตรกรรม ป่า และที่ว่าง	73,456	117.53	70.38
โรงเรียน (รวมโรงเรียนเอกชน)	1,682	2.69	1.61
ศาสนสถาน (รวมสุสาน)	1,493	2.39	1.43
สถานที่พักผ่อนและสนามกีฬา	602	0.96	0.58
ถนนและซอย	1,652	2.61	1.58
แม่น้ำ ลำคลอง	382	0.61	0.37
อ่างเก็บน้ำ	3,601	5.76	3.45
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	104,375	167	100.00

ที่มา : สำนักงานผังเมืองจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 3.4 การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตผังเมืองรวมอุดรธานีปี พ.ศ. 2537 และ 2542

ประเภทการใช้ที่ดิน	ผังปรับปรุงครั้งที่ 1 (พ.ศ.2537)			ผังปรับปรุงครั้งที่ 2 (พ.ศ.2542)			อัตราการเติบโต (ร้อยละ/ปี)
	พื้นที่(ไร่)	ตร.กม	ร้อยละ	พื้นที่(ไร่)	ตร.กม.	ร้อยละ	
ย่านพักอาศัย	6,875	11	11	11,480	18.37	9.35	11.16
ย่านการค้า	663	1.06	1.73	1,803	2.88	0.9	28.66
บริเวณราชการ	5,875	9.4	6.65	6,946	11.11	7.99	3.04
ย่านอุตสาหกรรมและโกดังสินค้า	885	1.42	1.22	1,278	2.05	1.2	7.4
เกษตรกรรม ป่า และที่ว่าง	54,682	87.49	70.38	73,456	117.5	74.4	5.72
โรงเรียน (รวมโรงเรียนเอกชน)	1,388	2.22	1.61	1,682	2.69	1.89	3.53
ศาสนสถาน (รวมสุสาน)	1,166	1.87	1.43	1,493	2.39	1.59	4.67
สถานที่พักผ่อนและสนามกีฬา	522	0.84	0.58	602	0.96	0.71	2.55
ถนนและซอย	1,313	2.15	1.58	1,652	2.61	1.83	4.3
แม่น้ำ ลำคลอง	101	0.16	0.37	382	0.61	0.14	46.37
อ่างเก็บน้ำ	-	-	3.45	3,601	5.76	-	-
รวม	73,475	117.6	100	104,375	167	100	7.01

ที่มา : สำนักงานผังเมืองจังหวัดอุดรธานี



3.2.6 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมือง อุดรธานีในอนาคต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดให้พัฒนาเมืองอุดรธานีเป็นศูนย์กลาง การพาณิชย์กรรมและการบริการของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และการเปลี่ยนแปลง นโยบายต่างประเทศต่อเพื่อนบ้านแถบอินโดจีน จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง เศรษฐกิจ สังคมและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของตัวชุมชนเมืองเพื่อรองรับความเจริญเติบโตใน อนาคต เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานีมีจำกัด ประชาชนตั้งถิ่นฐานกันอย่าง หนาแน่น ทำให้ชุมชนเมืองขยายเข้าไปในเขตสุขาภิบาลหนองบัวทางด้านตะวันออกและสุขาภิบาล โภธิสว่างทางด้านตะวันตก จึงเกิดเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ขึ้น โดยมีแนวโน้มการขยายตัวของ ชุมชนเมืองอุดรธานีนั้นมีแนวโน้มการขยายตัวในลักษณะการกระจายออกจากศูนย์กลางไปตาม เส้นทางคมนาคมหลักของชุมชน 3 ทิศทาง คือ

- 1) ทางด้านทิศเหนือ ตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ไปจังหวัดหนองคาย) การขยายตัวของเมืองมีอาคารพาณิชย์และบ้านพักอาศัยเกิดขึ้นในบริเวณเทศบาลตำบลโพนสว่าง จนถึงสุขาภิบาลนาข่า
- 2) ทางด้านทิศตะวันออก (ไปจังหวัดสกลนคร) ตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 22 จะมีอาคารพาณิชย์ และศูนย์การค้าขนาดใหญ่เกิดขึ้น 2 แห่ง คือ ศูนย์การค้าบักซี และ ศูนย์สินค้าค้าส่ง-ค้าปลีกแมคโคร
- 3) ทางด้านทิศใต้ (ไปจังหวัดขอนแก่น) สภาพปัจจุบันในบริเวณนี้ได้มีกิจกรรมเกิดขึ้น หลายประเภทรวมทั้งโครงการของรัฐ และเอกชนหลายโครงการที่กำลังจะดำเนินการ ซึ่งจะเป็น ตัวกระตุ้นให้ชุมชนขยายตัวออกมาทางด้านนี้ ส่วนประเภทอื่น ๆ มีการเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดิน เป็นลักษณะของการขยายตัวของย่านที่พักอาศัยเท่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต (ปรับปรุงครั้งที่ 1) ในเขตผังเมืองรวมเมืองอุดรธานี พ.ศ. 2552

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ผังปรับปรุงครั้งที่ 1 (พ.ศ.2552)		
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	อัตราส่วนการใช้ที่ดินต่อ ประชากร 1,000 คน (ไร่)
ที่อยู่อาศัยหนาแน่น	17,785	24.2	67.4
ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	4,989	6.8	18.9
พาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก	2,637	3.6	10.0
อุตสาหกรรมและคลังสินค้า	2,080	2.8	8.1
อุตสาหกรรมเฉพาะกิจ	1,390	1.9	5.3
ชนบทและเกษตรกรรม	34,054	46.4	129.0
ที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม	1,057	1.4	4.0
สิ่งแวดล้อม	1,243	1.7	4.7
สถาบันการศึกษา (ไม่รวมโรงเรียนเอกชน)	901	1.2	3.4
สถาบันศาสนา (ไม่รวมสุสาน)	2,351	3.2	8.9
สถาบันราชการ สาธารณูปโภค และ สาธารณูปการ เขตทหาร	4,988	6.8	-
รวม	73,475	100.0	295.7

ที่มา : กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

3.2.7 การท่องเที่ยว

จังหวัดอุดรธานีมีสถานที่ท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา แหล่งศิลปวัฒนธรรม และงานเทศกาล ประเพณีต่าง ๆ สำหรับในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญดังนี้ (แผนที่)

1) อนุสาวรีย์พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ตั้งอยู่กลางเมืองอุดรธานี พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาสังวาลย์ ประสูติเมื่อปี พุทธศักราช 2399 ทรงดำรงตำแหน่งข้าหลวงต่างพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สำเร็จราชการตามมณฑลฝ่ายเหนือ (เรียกว่า "มณฑลอุดร" ในสมัยต่อมา) ระหว่าง ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) ทรงจัดวางระเบียบข้าราชการปกครองบ้านเมืองและรับราชการในหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่ง

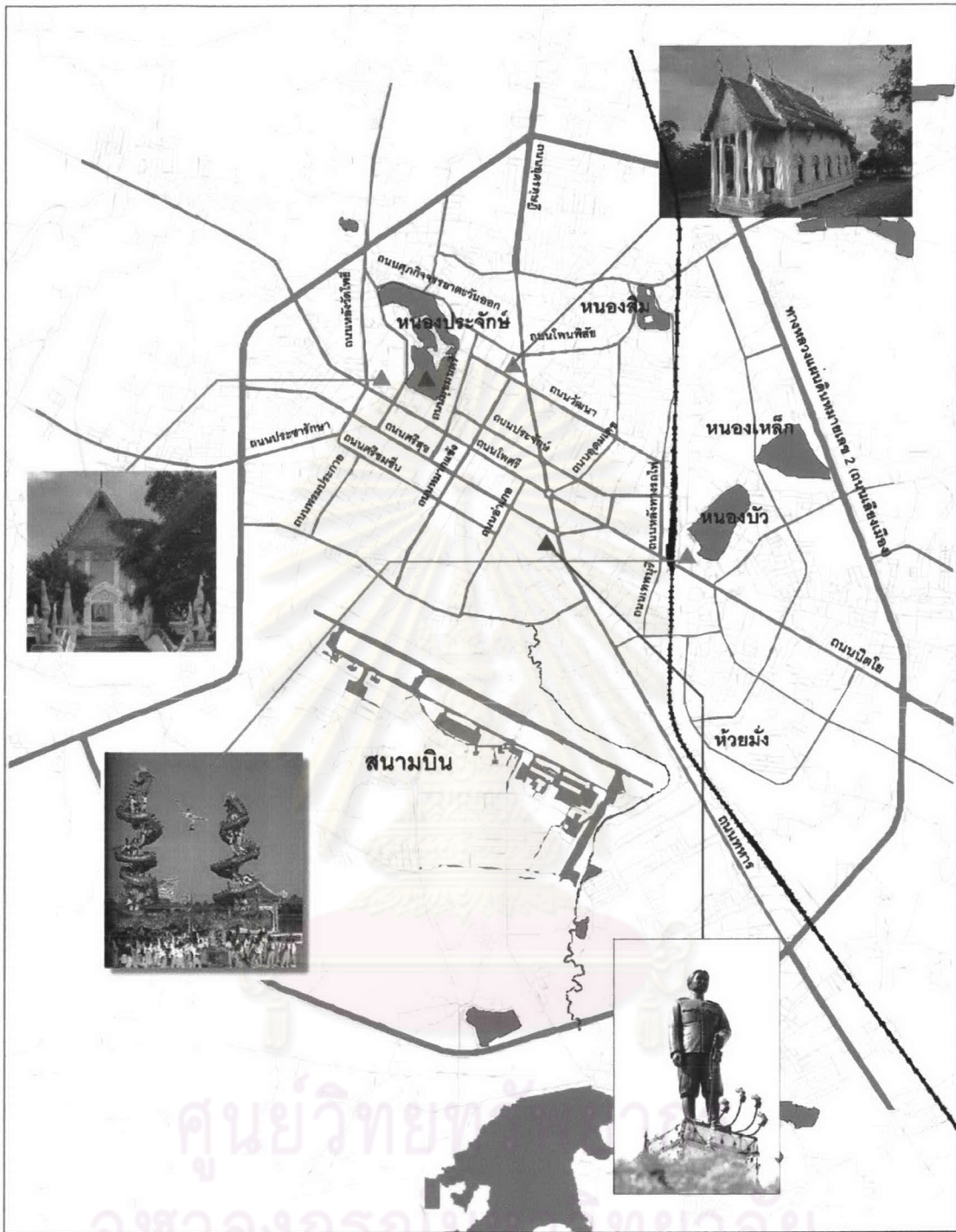
อำนวยการประโชชน์สุขแก่ราษฎรนานับประการ อนุสาวรีย์พระองค์ท่านนับเป็นเกียรติประวัติสูงสุดของชาวจังหวัดอุดรธานีตราบนานนับพันปี


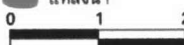
2) สวนสาธารณะหนองประจักษ์ศิลปาคม ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี หนองประจักษ์ศิลปาคมเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ มีมาตั้งแต่ก่อนตั้งเมืองอุดร เดิมเรียกว่า "หนองนาเกลือ" ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมืองเพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่ พลตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ผู้ทรงก่อตั้งเมืองอุดรธานี ในปี 2530 จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น "หนองประจักษ์ศิลปาคม" เมื่อเทศบาลเมืองอุดรธานีได้ปรับปรุงภูมิทัศน์หนองประจักษ์ใหม่ เพื่อถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ โดยบริเวณตัวเกาะกลางน้ำได้จัดเป็นสวนหย่อม ปลูกไม้ดอกไม้ประดับหลายชนิดสวยงามมาก ทำสะพานเชื่อมระหว่างเกาะ มีน้ำพุ หอนาฬิกา และสวนเด็กเล่น แต่กลางวันจะมีประชาชนไปพักผ่อนและออกกำลังกายเป็นจำนวนมาก

3) ศาลเจ้าปู่ย่า เทพเจ้าแห่งความเมตตาได้รับกล่าวขานถึงความศักดิ์สิทธิ์ แม้ความเมตตาแก่ผู้ยากไร้ ผู้ใดมีความทุกข์โศกมักจะไปจุดธูปขอให้ความทุกข์ที่มีอยู่สลายไป หรือไปบนบานศาลกล่าวขอให้การค้าเจริญรุ่งเรืองและมักจะได้รับบารมีจากเทพเจ้าปู่ย่า ดลบันดาลให้สมหวังในสิ่งที่ขอ บริเวณโดยรอบมีศาลาชมวิวกว้างน้ำ 2 หลังสร้างอย่างวิจิตรสวยงามอยู่ในเขตอำเภอเมือง ถนนนิตโย ทางไปจังหวัดสกลนคร เลี้ยวทางรถไฟแล้วเลี้ยวซ้าย 100 เมตร

4) วัดโพธิสมภรณ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง สร้างขึ้นในสมัยปลายรัชกาลที่ ๕ ชาวบ้านเรียกว่า "วัดใหม่" ต่อมาจึงได้นามว่า "วัดโพธิสมภรณ์" เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระยาศรีสุริยราชวรานุวัตร(โพธิ เนติโพธิ) อดีตสมุหเทศาภิบาล มณฑลอุดรผู้สร้างวัดนี้

5) วัดมัชฌิมาวาส ตั้ง อยู่ที่ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง เดิมเคยเป็นวัด ร้างมาก่อน ชาวบ้านนิยมเรียกว่าวัดเดิมหรือวัดเก่า ในวิหารเล็กๆ ภายในวัด มีพระพุทธรูปหินสีขาวปางนาคปรกประดิษฐานอยู่ ซึ่ง ชาวบ้านเรียกว่า "หลวงพ่อนาค"เป็นที่เคารพสักการะ ของชาวอุดรธานี มาก ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ได้ โปรดให้สร้างวัดขึ้นที่วัดร้างโนนหมากแข้ง และให้ชื่อว่า "วัดมัชฌิมาวาส"



การเดินทางของนักเรียนกับปัญหาการจราจรในเขตเทศบาลนครอุดรธานี		แผนที่ 3.7
<p>แสดง: สถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาล</p> <p>ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง</p>	<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ▲ อนุสาวรีย์กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ▲ หนองประจักษ์ ▲ ศาลเจ้าปู่-ย่า ▲ วัดมิ่งเมือง ▲ วัดโพธิ์สมภรณ์ 	<div style="text-align: right;">  </div> <ul style="list-style-type: none"> — ถนน +++ ทางรถไฟ — เส้นขอบเขตเทศบาล ● แหล่งน้ำ <div style="text-align: center;">  <p>0 1 2 กม.</p> <p>มาตราส่วน</p> </div>

ตารางที่ 3.6 จำนวนนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจรที่เข้ามาเยือนจังหวัดอุดรธานี
ปี พ.ศ. 2542 ข้อมูลจำแนกตามเชื้อชาติ

รายการข้อมูล	ปี พ.ศ. 2542			
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	รวม	ร้อยละ
จำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน (คน)	1,262,241	65,970	1,328,211	100.00
จำนวนนักท่องเที่ยว	996,777	25,764	1,022,541	76.99
จำนวนนักทัศนอาจร	265,464	40,206	305,670	23.01
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน (บาท)	804.74	1,210	-	-
นักท่องเที่ยว	833.37	1,186	-	-
นักทัศนอาจร	697.16	1,226	-	-
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)	1,449.34	70.00	1,519.34	100.00
นักท่องเที่ยว	1,356.73	45.00	1,401.73	92.26
นักทัศนอาจร	92.61	25.00	117.61	7.74

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 5

ตารางที่ 3.7 จำนวนนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจรที่เข้ามาเยือนจังหวัดอุดรธานี
ปี พ.ศ. 2542 ข้อมูลจำแนกตามประเภทท่องเที่ยว

รายการข้อมูล	ข้อมูลการท่องเที่ยวในปี 2542			
	จำนวนนักท่องเที่ยว		จำนวนนักทัศนอาจร	
จำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน (คน)	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาวไทย	996,777	97.48	265,464	86.85
ชาวต่างชาติ	25,764	2.52	40,206	13.15
รวม	1,022,541	100.00	305,670	100.00
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน (บาท)				
ชาวไทย	833.37	41.27	697.16	36.25
ชาวต่างชาติ	1,186.00	58.73	1226.00	63.75
		100.00		100.00
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)				
ชาวไทย	1,356.73	96.79	92.61	78.74
ชาวต่างชาติ	45.00	3.21	25	21.26
รวม	1,401.73	100.00	117.61	100.00

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 5



3.3 โครงสร้างพื้นฐาน

3.3.1 การไฟฟ้า

ในเขตเทศบาลนครอุดรธานีมีผู้ใช้ไฟฟ้ารวมทั้งสิ้น จำนวน 25,807 ครัวเรือน ซึ่งเป็นแหล่งที่มากกระแสไฟฟ้า ดังนี้

1) สถานีไฟฟ้าอุดรธานี 1 ตั้งอยู่บริเวณบ้านไก่เถื่อน ตำบลหมู่ม่น รับไฟจากสถานีไฟฟ้าแรงสูงอุดรธานี 1 ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ (กฟผ.) แรงดันระบบ 22 KV ติดตั้งหม้อแปลงขนาด 50 MVA. จำนวน 2 เครื่อง ปัจจุบันจ่ายไฟให้อำเภอเมืองอุดรธานี และอำเภอกุดจับ รวมการใช้ไฟฟ้ากำลังประมาณ 41.00 MW (คิดเป็น 44.50% ของพิกัดหม้อแปลง)

2) สถานีไฟฟ้าอุดรธานี 2 ตั้งอยู่บริเวณบ้านดอนหัน ตำบลหนองนาคำ รับไฟจากสถานีไฟฟ้าแรงสูงอุดรธานี 2 ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ (กฟผ.) แรงดันระบบ 22 KV ติดตั้งหม้อแปลงขนาด 50 MVA. จำนวน 2 เครื่อง ปัจจุบันจ่ายไฟให้อำเภอเมืองอุดรธานี รวมการใช้ไฟฟ้ากำลังประมาณ 14.00 MW (คิดเป็น 14.50% ของพิกัดหม้อแปลง)

3) สถานีไฟฟ้าโนนสูง ตั้งอยู่บริเวณบ้านชัยพร ตำบลโนนสูงรับไฟจากสถานีไฟฟ้าแรงสูงอุดรธานี 2 ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ (กฟผ.) แรงดันระบบ 115 KV ติดตั้งหม้อแปลงขนาด 25 MVA. จำนวน 1 เครื่อง ปัจจุบันจ่ายไฟให้อำเภอเมืองอุดรธานี, อำเภอกุมภวาปีอำเภอหนองแสง, อำเภอโนนสะอาด รวมการใช้ไฟฟ้ากำลังประมาณ 18.00 MW (คิดเป็น 14.50% ของพิกัดหม้อแปลง)

3.3.2 การประปา

การผลิตและจำหน่ายน้ำประปาเพื่อบริการประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานประปาเขต 7 อุดรธานี การประปาส่วนภูมิภาค โดยมีพื้นที่รับผิดชอบ 3 แห่ง ได้แก่ สำนักงานประปาอุดรธานี, หน่วยบริการโนนสูง, หน่วยบริการนาข้าว เมื่อพิจารณาจากจำนวนผู้ใช้น้ำและจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จะพบว่าสำนักงานประปาอุดรธานีได้บริการครอบคลุมประมาณร้อยละ 81 ของครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 3.8 การใช้น้ำประปาในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ปี พ.ศ. 2543

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงาน	แหล่งน้ำดิบในการทำน้ำประปา	ปริมาณการใช้น้ำ ต่อวัน(ลบ.ม/วัน)	จำนวนครัว เรือนที่ใช้น้ำ
1.	สำนักงานประปา อุดรธานี	1. อ่างเก็บน้ำเขื่อนห้วยหลวง 2. โครงการชลประทานห้วยหลวง 3. หนองสำโรง	29,700	35,957
2.	หน่วยบริการโนนสูง	1. บ่อบาดาล 2. รับน้ำประปาจากสำนักงาน ประปาจังหวัดอุดรธานี (โรงกรองน้ำประจักษ์)	450	1,298
3.	หน่วยบริการนาซ่า	1. บ่อบาดาล	130	357

ที่มา : สำนักงานประปาเขต 7 จังหวัด อุดรธานี

3.3.3 การจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย

การจัดเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยนั้น เทศบาลนครอุดรธานีมีรถเก็บขนขยะมูลฝอยรวม 28 คัน แบ่งเขตการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยเป็น 15 เขต ให้บริการเก็บขนวันละ 1 เที่ยว และมีบางเส้นทางที่เก็บขนมากกว่า 1 เที่ยว

ส่วนระบบกำจัดมูลฝอยแต่เดิมเทศบาลนครอุดรธานี กำจัดมูลฝอยโดยวิธีการกองบนพื้นดิน (Dumping on Land) และเผากลางแจ้ง และได้เปลี่ยนเป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) สถานที่กำจัดมูลฝอยแบบหลักสุขาภิบาลระยะที่ 1 ของเทศบาลนครอุดรธานี ได้ออกแบบโดยกรมโยธาธิการ และเริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2539 มีขนาดพื้นที่ประมาณ 70 ไร่ บริเวณบ้านเม่น กิโลเมตรที่ 19 ทางไปจังหวัดหนองคาย อย่างไรก็ตามพื้นที่ของจังหวัดอุดรธานีมีขนาดใหญ่ มีอัตราการขยายตัวค่อนข้างสูง ทำให้ไม่สามารถรองรับต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นได้ โดยมีปริมาณประมาณ 200 ตัน/วัน เทศบาลนครอุดรธานี จึงให้มีการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมจังหวัดอุดรธานี โดยได้เปิดพื้นที่ใหม่ที่บริเวณบ้านโคกหนองหาด ตำบลหนองนาคำ ห่างจากตัวเมืองไปประมาณ 13 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 247 ไร่

ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมจังหวัดอุดรธานี ได้พัฒนาจากสถานที่ฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาล ระยะที่ 1 ของเทศบาลนครอุดรธานี ที่เริ่มให้ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2544 โดยพบว่าปริมาณขยะมูลฝอยที่นำมากำจัดในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในปี พ.ศ.

2544 มีปริมาณรวมทั้งหมด 148.4 ตัน/วัน เป็นปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลนครอุดรธานีที่เก็บขนได้เฉลี่ย 105.3 ตัน/วัน และเป็นปริมาณขยะมูลฝอยของหน่วยงานอื่นที่นำมากำจัดรวมได้แก่ เทศบาลอื่น ๆ อีก 5 แห่ง อบต. 7 แห่ง และหน่วยงานอื่น 25 แห่ง รวมประมาณ 43.1 ตัน/วัน เมื่อได้คาดการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยจนถึงปี 2560 พบว่าจะมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครอุดรธานีประมาณ 217 ตัน/วันและหน่วยงานอื่น 145 ตัน/วัน รวมเป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่คาดว่าจะต้องนำมากำจัดประมาณ 362 ตัน/วัน

3.3.4 การระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม

การระบายน้ำในเขตเทศบาลอุดรธานี เป็นการระบายน้ำในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นชุมชนที่อยู่อาศัย ร้านค้า สถานที่ราชการ โดยจะมีทิศทางการระบายน้ำลงสู่ห้วยหมากแข้งและห้วยมั่ง ซึ่งเป็นลำห้วยธรรมชาติที่ไหลผ่านเทศบาลนครอุดรธานี และจะไหลรวมกันกลายเป็นห้วยอิฐ การระบายน้ำในปัจจุบันพื้นที่ทางทิศตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ ระบายลงสู่ห้วยมั่ง ส่วนพื้นที่ทางทิศเหนือ ทิศตะวันตกและทิศใต้ ระบายลงสู่ห้วยหมากแข้ง ระบบระบายน้ำของเทศบาลนครอุดรธานีจะเป็นระบบท่อรวม โดยส่วนใหญ่เป็นท่อระบายน้ำคสล.กลม มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 0.60-1.50 ม. นอกจากนี้ยังมีท่อระบายน้ำสี่เหลี่ยมขนาดตั้งแต่ 1.20X1.20 ถึง 1.50X1.50 ม. บนถนนโพธิ์พิสัย ถนนวัดมนานวงศ์ ถนนประจักษ์ ถนนศรีสุข และรางระบายน้ำรูปตัวยู (U-ditch) ขนาด 0.70x0.50 ม. และขนาดกว้าง 0.40 ม.

จากสภาพภูมิประเทศของเทศบาลนครอุดรธานี ที่มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ มีลำห้วยมั่งและห้วยหมากแข้งไหลผ่านเข้าไปในกลางเมือง ดังนั้นเมื่อมีฝนตกชุกติดต่อกันหลายวัน จะทำให้ไม่สามารถระบายน้ำลงสู่ห้วยหมากแข้งและห้วยมั่งได้ทัน จากท่อระบายน้ำที่รับน้ำจากย่านพาณิชย์กรรมและชุมชนหนาแน่นมากที่เป็นศูนย์กลางของของเทศบาลนครอุดรธานี ประกอบกับมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 210 และหมายเลข 2 เป็นแนวขวางการไหลเข้า-ออกของน้ำจากเทศบาลนครอุดรธานี จึงทำให้เกิดปัญหาน้ำขังในท่อระบายน้ำ น้ำท่วมขังถนนเป็นแห่ง ๆ และน้ำเอ่อล้นลำห้วยทั้งสอง นอกจากนี้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมแล้วจากสภาพที่มีการระบายน้ำทิ้งจากอาคารบ้านเรือนลงสู่ลำห้วยดังกล่าวนี้ การที่บ่อเกราะบ่อซึมของอาคารบ้านเรือนไม่มีประสิทธิภาพดีพอ หรือจากการที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม เช่น โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นขนมจีน โรงซ่อมรถยนต์ โรงพิมพ์ เป็นต้น ตลอดจนแหล่งประกอบการอื่น เช่น โรงแรม โรงพยาบาล หรือแม้แต่สถานที่ราชการเองที่ขาดการควบคุมน้ำทิ้งที่มีความสกปรก

ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้จึงได้เกิดโครงการต่าง ๆ ภายใต้โครงการพัฒนาเมืองหลัก รอบที่ 2 ระยะแรก กลุ่มพื้นที่ 1 ได้แก่

โครงการระบบระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วมในเทศบาลนครอุดรธานี ประกอบด้วย

- โครงการปรับปรุงห้วยหมากแข้ง
- โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ
- โครงการผันน้ำทางด้านตะวันตก

3.3.5 การรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย

เทศบาลนครอุดรธานีมีระบบระบายน้ำ เป็นระบบระบายน้ำที่รับทั้งน้ำฝนและน้ำเสียไหลในท่อเดียวกัน แต่ไม่ครอบคลุมเขตเทศบาลทั้งหมด ระบบที่รวบรวมน้ำเสียเป็นระบบฝังท่ออยู่ใต้ถนนครอบคลุมเขตเทศบาลเพียง 8.60 ตารางกิโลเมตร ก่อสร้างไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 น้ำเสียจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ระบายลงสู่ลำรางสาธารณะและแหล่งรองรับน้ำเสียต่าง ๆ โดยเฉพาะห้วยหมากแข้งและห้วยมั่ง ก่อนจะไหลลงสู่ห้วยหลวง ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำและปัญหาต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยที่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานียังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย

การศึกษาค้นคว้าและวางแผนแก้ไขปัญหาน้ำเสียจากชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี นั้น เทศบาลได้จัดเตรียมพื้นที่สำหรับก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียบริเวณรอยต่อของบ้านหนองบุ ตำบลสามพร้าว กับบ้านดอนหวาย ตำบลกุดสระ มีพื้นที่รวม 287-261 ไร่ ห่างจากเขตเทศบาลประมาณ 7 กิโลเมตร และได้ว่าจ้างบริษัท แอสตีคอน คอร์ปอเรชั่น จำกัด ทำการศึกษาความเหมาะสมและการออกแบบรายละเอียดระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย เทศบาลนครอุดรธานี ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการศึกษา

โครงการระบบระบายน้ำเสียและบำบัดน้ำเสียในเทศบาลนครอุดรธานี ประกอบด้วย

- งานก่อสร้างระบบระบายน้ำเสีย ริมห้วยมั่ง ริมห้วยหมากแข้ง และตามแนวถนนต่าง ๆ
- งานก่อสร้างบ่อดักน้ำเสีย (ODS) 47 แห่ง บริเวณถนนต่าง ๆ
- งานก่อสร้างสถานีสูบน้ำเสีย
- งานก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย

3.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

3.4.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจระดับจังหวัด

จังหวัดอุดรธานีเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาค โดยมีความได้เปรียบในด้านที่ตั้ง มีโครงข่ายคมนาคมที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดในอนุภูมิภาคและส่วนกลาง ไม่ว่าจะทางบก ทางรถไฟ ทางอากาศ ทั้งนี้สนามบินจังหวัดอุดรธานีมีอัตราการให้บริการสูงสุดของภาค เนื่องจากที่ตั้งของจังหวัดอยู่ในศูนย์กลางการคมนาคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และอยู่ห่างจากสะพานมิตรภาพไทย – ลาวเพียง 54 กิโลเมตร

จังหวัดอุดรธานีมีระบบเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับ 3 ของภาค โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูง ภาคการเกษตรที่เคยมีบทบาทในการพัฒนามาตลอดแต่เริ่มลดบทบาทลง ในขณะที่ภาคการค้าและการบริการ และภาคอุตสาหกรรมเริ่มเข้ามามีบทบาทในระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

การเกษตรเป็นแหล่งผลิตย่อยเป็นลำดับ 1 ของภาค ผลผลิตการเกษตรอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด การผลิตปศุสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ สุกร ไก่ กระบือ นอกจากนี้จังหวัดอุดรธานียังเป็นศูนย์กลางการเกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ อุดรธานี หนองคาย เลย หนองบัวลำภู สกลนคร นครพนม

การค้าส่งและการค้าปลีกมีสัดส่วนที่สำคัญรองลงมา โดยเป็นสาขาการเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ศูนย์กลางค้าส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปของจังหวัด เป็นศูนย์กลางค้าที่ใหญ่ที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งนอกจากจะเป็นศูนย์กลางจำหน่ายของภาคอีสานแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางของประเทศอินโดจีน ยิ่งกว่านั้นมีการประเมินว่ามีศูนย์การค้าที่ใหญ่ที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการ Commercial Complex ที่ดำเนินการอยู่ในจังหวัดเป็นโครงการที่มีขนาดการลงทุนที่ใหญ่ที่สุดในสาขาการค้าทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในขณะนี้ด้วย

สาขาการบริการ มีแนวโน้มที่ดีขึ้นโดยมีสัดส่วนที่สูงขึ้น การท่องเที่ยวเป็นภาคบริการที่นำรายได้ให้แก่จังหวัด โดยจังหวัดเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการจัดงานประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้จังหวัดมีความพร้อมและความเพียงพอในด้านที่พักและสถานที่ท่องเที่ยว

โครงสร้างการผลิตของไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ โดยที่เศรษฐกิจ

ภาคอุตสาหกรรมของไทยกลายเป็นเศรษฐกิจสาขานำของประเทศ โครงสร้างภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดอุดรธานีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ในปี พ.ศ. 2544 จังหวัดอุดรธานีมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 3,322 โรงงานมูลค่าการลงทุน 19,436.63 ล้านบาท คนงาน 43,981 คน ประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากที่สุดได้แก่ อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมก่อสร้าง และอุตสาหกรรมเกษตร โรงงานอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญได้แก่ โรงงานน้ำตาล โรงงานแป้งมันสำปะหลัง โรงสีข้าว โรงงานที่ทำการผลิตเพื่อการส่งออก เช่น โรงงานทำกระบอกสูบบุรยนต์ โรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ โรงงานทำดอกไม้ประดิษฐ์ - ผลไม้ประดิษฐ์ โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า ยิ่งกว่านั้นลักษณะสำคัญของโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดอุดรธานีคือ ความเชื่อมโยงกับการผลิตและการเติบโตในสาขาการผลิตอื่นสูงมาก กล่าวคือวัตถุดิบทางการเกษตรเกือบทุกชนิดในจังหวัดจะมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องเกิดขึ้นแล้วเกือบทุกชนิดของสินค้า สถานภาพของอุตสาหกรรมอยู่ในฐานะที่ค่อนข้างเข้มแข็ง มีศูนย์ซ่อมเครื่องยนต์และเครื่องจักรกลการเกษตร

โดยสรุปจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า จังหวัดอุดรธานีเป็นศูนย์กลางธุรกิจ การค้า การบริการ และการตลาด ที่รวบรวมผลผลิตการเกษตรและกระจายสินค้าไปสู่จังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางหลักด้านธุรกิจการค้าชายกับประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะกับประเทศลาวซึ่งมีแนวโน้มดีมาก นอกจากนี้จะเป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งการเกษตรและอุตสาหกรรม

1) เกษตรกรรม จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 11,780.30 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,362 ล้านไร่ เป็นพื้นที่กสิกรรมจำนวน 4,930,682 ไร่ หรือร้อยละ 16.97 ของพื้นที่จังหวัดแยกออกเป็น ที่นา 2,614,908 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.03 ของพื้นที่ทำการกสิกรรมทั้งหมด พื้นที่ปลูกไม้ผล - ไม้ยืนต้น 263,397 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.34 พื้นที่ปลูกผัก 2,701 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.18 และพื้นที่เกษตรอื่น ๆ 590,788 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.98

ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานีมีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 212 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 684,178 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินแบ่งออกเป็นที่นา 327,522 ไร่ ที่ไร่ 101,119 ไร่ ที่สวนสำหรับไม้ผล - ไม้ยืนต้น 46,528 ไร่ สวนสำหรับปลูกพืชผัก - ไม้ดอก 4,738 ไร่ ที่สำหรับการเกษตรอื่น ๆ 47,624 ไร่ ในเขตอำเภอเมืองมีประชากรทั้งหมด 233,964 คน ประกอบอาชีพ

เกษตรกร 95,120 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 32,540 ครัวเรือน มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ
เกษตรกร 95,120 คน

2) อุตสาหกรรม

ตารางที่ 3.9 จำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรม จำนวนเงินทุน และจำนวนคนงานจำแนกตามประเภท
อุตสาหกรรม ของจังหวัดอุดรธานีปี พ.ศ. 2543

ประเภทอุตสาหกรรม	สถานประกอบการ อุตสาหกรรม (แห่ง)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวนคนงาน (คน)
การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม	207	13,124,345,659	3,464
การผลิตสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย	25	864,801,000	3,360
การผลิตไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	62	208,664,500	1,629
การผลิตกระดาษและการพิมพ์	10	49,580,000	82
การผลิตพลาสติกและยาง	17	97,916,000	313
ผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะ	168	384,651,008	1,537
ผลิตภัณฑ์โลหะ	133	245,247,400	957
ผลิตภัณฑ์จากเครื่องจักรและอุปกรณ์	35	87,007,500	248
การบริการ	218	644,198,830	1,608
อุตสาหกรรมการผลิตอื่น ๆ	13	279,449,000	312
รวม	888	15,985,860,897	13,510

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรธานี

3) พาณิชยกรรมและการบริการ ในปี พ.ศ. 2542 จำนวนผู้จดทะเบียนประกอบ
กิจการค้าและบริการของจังหวัดอุดรธานี จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการประกอบธุรกิจ จำนวน
529 ราย หากเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีจำนวนผู้มาจดทะเบียนประกอบกิจการ
จำนวน 456 ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.01 โดยแยกออกเป็นผู้ประกอบกิจการประเภทบริษัทจำกัด
จำนวน 56 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 136 ราย และทะเบียนพาณิชย์จำนวน 337 ราย
มีทุนจดทะเบียนรวมกันทั้งสิ้น จำนวน 276.95 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.99

สำหรับสถานประกอบการธุรกิจของจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่อยู่ในเทศบาลนครอุดรธานี
เขตเทศบาลในอำเภอต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจการค้าสินค้าอุปโภคบริโภคมีมากในเขตอำเภอ
ใหญ่ ๆ ที่มีเศรษฐกิจค่อนข้างดี เช่นอำเภอเมือง อำเภอกุมภวาปี เป็นต้น สำหรับธุรกิจการค้า

สินค้าเกษตรกรนอกจากจะมีการตั้งสถานที่ประกอบการในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี แล้วยังมีกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ที่มีการทำการเกษตรหรือการเพาะปลูกที่สำคัญ ๆ เพื่อเป็นแหล่งรวมสินค้าจากเกษตรกรที่จะนำมาขายได้ง่ายและรวดเร็ว

ตารางที่ 3.10 จำนวนสถานประกอบการค้า การบริการที่จดทะเบียนตั้งใหม่ และเลิกกิจการ
ในปี พ.ศ.2541-2542

ประเภทพาณิชย์ กิจ	จดทะเบียนตั้งใหม่ (ราย)		ทุนจดทะเบียน (ล้านบาท)		จดทะเบียนเลิก กิจการ(ราย)		ทุนจดทะเบียนเลิก (ล้านบาท)	
	ปี พ.ศ. 2541	ปี พ.ศ. 2542	ปี พ.ศ. 2541	ปี พ.ศ. 2542	ปี พ.ศ. 2541	ปี พ.ศ. 2542	ปี พ.ศ. 2541	ปี พ.ศ. 2542
	บริษัทจำกัด	54	56	80.50	69.29	22	41	19.6
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	106	136	140.41	151.30	85	64	106.0	59.20
ทะเบียนพาณิชย์ (เฉพาะอ.เมือง อุดรธานี)	296	337	53.27	56.36	122	113	23.35	17.25
รวม	456	529	274.21	276.95	229	218	148.95	191.48

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรธานี

4) ผลิตภัณฑ์มวลรวมและรายได้ของประชากรในจังหวัดอุดรธานี ในปี พ.ศ. 2541 จังหวัดอุดรธานีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (ตามราคาคงที่ที่ปี 2531) เท่ากับ 23,571 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.78 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเป็นอันดับ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองจากจังหวัดนครราชสีมา

3.4.2 เศรษฐกิจของเทศบาลนครอุดรธานี

จากการศึกษาผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดอุดรธานีดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นจะเห็นได้ว่าภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ และกำลังขยายตัวอย่างมาก ได้แก่ กิจกรรมของภาคนอกการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าส่งค้าปลีก การธนาคาร ประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ การบริการและอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2541 จังหวัดอุดรธานี มีมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมรวม 42,066 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นมูลค่าของสาขาเกษตรกรรม 7,911 ล้านบาท รายได้ต่อหัวเฉลี่ยของประชากร (Per – capita income : GPP) เท่ากับ 28,991 บาท/ปี โดยมีมูลค่าสูงสุดเป็นอันดับ 4 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาจากจังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และมุกดาหาร การวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นการศูนย์กลางแหล่งธุรกิจการค้าที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานีใน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และส่วนใหญ่ของกิจกรรมธุรกิจการค้า การบริการและอุตสาหกรรมจังหวัด กระจุกตัวอยู่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี สภาพเศรษฐกิจของเทศบาลอุดรธานีจึงขึ้นอยู่กับพาณิชย์กรรม บริการ และอุตสาหกรรมเป็นหลัก

กิจการพาณิชย์กรรมและบริการประกอบด้วย ร้านค้าขายของชำ ขายอาหารเครื่องดื่ม ขายอุปกรณ์ก่อสร้าง เสื้อผ้าสำเร็จรูป กิจกรรมบริการขนาดใหญ่ ได้แก่ ธนาคาร บริษัทเงินทุน หลักทรัพย์ โรงแรม สถานบันเทิง โรงมหรสพ และห้างสรรพสินค้า ส่วนอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กประมาณ 62 โรงงาน อาทิ โรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรกรรม โรงสีข้าว เครื่องดื่ม ร้านซ่อมเครื่องยนต์ - ยานพาหนะ โรงพิมพ์ โรงเลื่อย โรงงานถักทอไหมพรม และโรงงานทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

เขตเทศบาลนครอุดรธานียังเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของจังหวัดและในภูมิภาค สถานประกอบการขนาดใหญ่จะให้บริการทั้งลูกค้าในเขตอำเภอเมืองและอำเภอข้างเคียง ได้แก่ อำเภอ กุดจับ อำเภอเพ็ญ อำเภอหนองวัวซอ อำเภอบ้านผือ อำเภอน้ำโสม อำเภอสร้างคอม อำเภอ นาขุ่น อำเภอหนองหาน อำเภอบ้านดุง อำเภอไชยวาน และอำเภอทุ่งฝน โดยมีห้างสรรพสินค้า และร้านค้าส่ง/ค้าปลีกที่ให้บริการ ได้แก่

- ห้างสรรพสินค้าอุดรเจริญศรีโรบินสัน
- ห้างสรรพสินค้ารุ่ง
- บริษัทอุดรทีชปเวิลด์ จำกัด
- ห้างสรรพสินค้าตั้งเงินเซ็ง
- ตลาดผ้าศรีรุ่ง
- ร้านเจริญชัยสไตร์
- เซเว่นอีเลฟเว่น
- หน้าแยกสแควร์
- ห้างสรรพสินค้าแม่โคโคร
- ห้างสรรพสินค้าบีคี่

นอกจากนี้ในเขตเทศบาลนครอุดรธานียังมีตลาดสดขนาดใหญ่ตั้งอยู่ ดังนี้

- ตลาดสดเทศบาล 1 และ 2
- ตลาดสดเมืองทอง (ขายส่ง)
- ตลาดสดบ้านห้วย
- ตลาดสดไทยอีสาน

- ตลาดสดหน้าแยก
- ตลาดสดอุดรเงินแซร์
- ตลาดสดโพธิ์ศรี

แรงงานในสถานประกอบการในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จะมีจำนวนเฉลี่ยใกล้เคียงหรือสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เช่น แรงงานในสถานประกอบการพาณิชย์ 1 กิจการของเทศบาลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.08 คน/กิจการ ในขณะที่ค่ามาตรฐานเท่ากับ 5 คน และค่าเฉลี่ยของสถานประกอบการอุตสาหกรรมของเทศบาลเท่ากับ 20.11 (กรมการผังเมือง,2537) สถานประกอบการขนาดใหญ่มีการจ้างงานสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก เช่น ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี ที่ตำบลหมากแข้ง มีการจ้างงาน 459 คน และห้างอุดรเจริญศรีโรบินสัน มีการจ้างงาน 178 คน

นอกจากนี้การพิจารณาถึงเศรษฐกิจของเทศบาลนครอุดรธานี สามารถศึกษาได้จากฐานะทางการเงินของเทศบาลอุดรธานี ซึ่งจากสถิติการคลังประจำปีงบประมาณ 2534-2543 ปรากฏว่าในช่วงระยะเวลา 10 ปี รายรับของเทศบาลเพิ่มขึ้นจาก 200,427,838.29 บาท ในปี 2534 รายรับของเทศบาลนครอุดรธานีสูงกว่ารายจ่ายเป็นจำนวน 21.8 ล้านบาท การศึกษาในระดับมหภาคแสดงเงินภาษีที่เก็บได้จำแนกตามประเภทภาษีเป็นรายอำเภอของจังหวัดอุดรธานี ในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งให้เห็นถึงปริมาณภาษีที่เก็บได้ในเขตอำเภอเมืองเป็นจำนวนเงิน 707,534,000 บาท ในขณะที่ยอดรวมของทั้งจังหวัดเป็น 873,951,000 บาท หรือกล่าวได้ว่าเงินภาษีที่จัดเก็บได้เฉพาะในเขตอำเภอเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลอุดรธานีมีจำนวนเกินกว่าร้อยละ 80 ของปริมาณภาษีทั้งหมดที่จัดเก็บได้ของจังหวัด และเมื่อพิจารณาร่วมกับจำนวนประชากรพบว่าอำเภอเมืองอุดรธานีมีประชากรเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด ส่วนในเขตเทศบาลนครอุดรธานีมีจำนวนประชากรอยู่อาศัยประมาณร้อยละ 10 ของจังหวัดอุดรธานี

สรุปได้ว่าเทศบาลนครอุดรธานีมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับสูง มีรายได้ดีเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจแข็งแกร่งด้านสาขาการค้า การบริการและอุตสาหกรรม เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวซึ่งมีโครงข่ายในระดับนานาชาติ จึงสร้างศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสามารถลงทุนในด้านคุณภาพชีวิตและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประชาชนต่อไป

3.5 ลักษณะทางสังคม

3.5.1 จำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากร

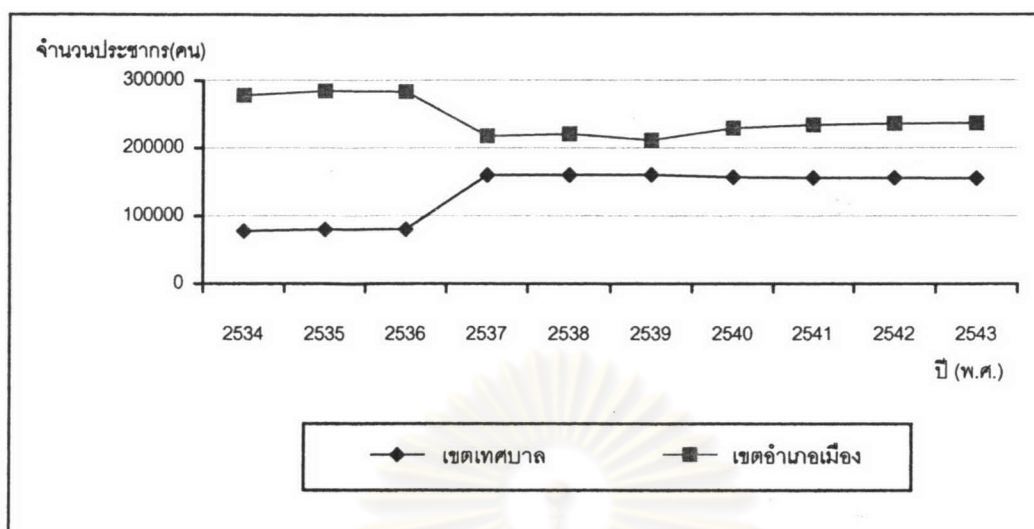
จากข้อมูลสถิติการจดทะเบียนประชากรของสำนักงานกลางทะเบียนราษฎรใน ปี พ.ศ. 2543 จังหวัดอุดรธานีมีประชากรรวม 1,519,857 คน ในเขตเทศบาลมีประชากร 155,689 คน คิดเป็นร้อยละ 10.24 ของประชากรทั้งจังหวัด เมื่อพิจารณาย้อนหลังพบว่าในปี พ.ศ. 2533 มีจำนวนประชากรทั้งจังหวัด 1,770,759 คน และประชากรในเขตเทศบาล 81,442 คน จะเห็นว่าประชากรทั้งจังหวัดมีจำนวนลดลง เนื่องจากเมื่อปีพ.ศ. 2537 ได้มีการแบ่งแยกจังหวัดอุดรธานี บางส่วนเป็นจังหวัดใหม่ คือ จังหวัดหนองบัวลำภู ส่วนประชากรในเขตเทศบาลจะมีการเพิ่มมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2536 -2537 ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการขยายเขตเทศบาลจะมีการเพิ่มมากขึ้น รายละเอียดจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ ดังแสดงในตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 จำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดอุดรธานีปี พ.ศ. 2534 - 2543

ปี พ.ศ.	เขตเทศบาลนคร อุดรธานี		เขตผังเมืองอุดรธานี		เขตอำเภอเมือง (ไม่รวมเขตเทศบาล)		จังหวัด อุดรธานี
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
2534	78,489	4.28	-	-	279,138	15.21	1,835,196
2535	80,707	4.37	-	-	285,623	15.47	1,846,154
2536	81,010	5.79	-	-	284,770	20.36	1,398,991
2537	160,906	11.16	-	-	218,652	15.16	1,441,971
2538	161,069	11.06	-	-	221,357	15.20	1,456,172
2539	160,822	10.39	171,976	11.69	211,998	14.41	1,470,888
2540	156,970	10.52	179,207	12.01	229,506	15.39	1,491,560
2541	156,038	10.35	-	-	234,057	15.52	1,507,882
2542	155,933	10.25	229,557	15.10	236,723	15.57	1,520,651
2543	155,689	10.24	-	-	236,976	15.59	1,519,857

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

แผนภูมิที่ 3.1 จำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดอุดรธานีปี พ.ศ. 2534-2543



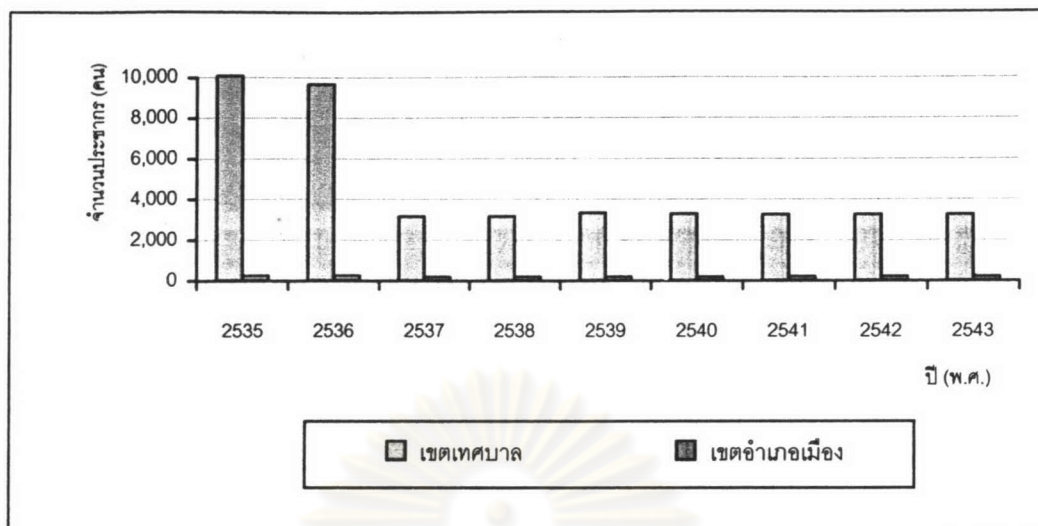
เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรในแต่ละเขตจังหวัดอุดรธานี (ปี พ.ศ. 2543) เขตเทศบาลนครมีความหนาแน่นโดยเฉลี่ยโดยประมาณ 3,264 คน / ตารางกิโลเมตร เมื่อพิจารณาขนาดของครัวเรือนโดยเฉลี่ย พบว่ามีค่าประมาณ 4 คน / ครัวเรือน และอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองอุดรธานี ในปี พ.ศ. 2535-2543 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 10.32 ต่อปี (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.12 ความหนาแน่นของประชากรของเทศบาลนครอุดรธานี อำเภอเมืองอุดรธานี และจังหวัดอุดรธานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2543

พื้นที่	ความหนาแน่น (คน ต่อตารางกิโลเมตร)								
	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543
เทศบาลนครอุดรธานี	10,087	9,690	3,170	3,176	3,346	3,291	3,271	3,269	3,264
อำเภอเมืองอุดรธานี	261	261	200	203	200	210	214	216	216
จังหวัดอุดรธานี	112	112	110	111	112	127	128	129	129

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

แผนภูมิที่ 3.2 ความหนาแน่นของประชากรของเทศบาลนครอุดรธานี ปี พ.ศ. 2535 -2543



ตารางที่ 3.13 ความหนาแน่นของประชากรในแต่ละเขตของจังหวัดอุดรธานี ปี พ.ศ.2543

เขต	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ประชากร (คน)	จำนวน ครัวเรือน	ความหนาแน่นของประชากร	
				จำนวนประชากร ต่อพื้นที่ (คน / ตร.กม.)	จำนวน ประชากร ต่อครัวเรือน
เขตเทศบาล	47.7	155,689	60,960	3,264	3.61
เขตผังเมืองรวม	167	N/A	N/A	N/A	NA
เขตอำเภอเมือง (ไม่รวมเขต เทศบาล)	1,094.684	236,976	38,338	216	4.09
ทั้งจังหวัดอุดรธานี	11781.284	1,519,857	355,166	129	4.10

หมายเหตุ : N/A ไม่มีข้อมูล

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.14 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในเขตพื้นที่เทศบาล และเขตอำเภอเมือง
ในจังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2535-2543

เขต	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)		ความหนาแน่น คน (ต่อ ตร.กม.)		จำนวน การ เปลี่ยนแปลง	การเปลี่ยนแปลงปกช. 2535- 2543 (%)	
		2535	2543	2535	2543		ร้อยละ	ร้อยละ/ปี
เขต เทศบาล	47.7	80,707	155,689	10,087	3,264	74,982	92.91	10.32
เขตอำเภอ เมือง (ไม่ รวมเขต เทศบาล)	1,094.68	285,623	236,976	261	216	-48,647	-17.03	-1.89
ทั้งจังหวัด อุดรธานี	11781.284	1,846,154	1,519,857	112	129	-326,397	-17.67	-1.96

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

3.5.2 โครงสร้างอายุประชากร

ลักษณะโครงสร้างของประชากรในเขตพื้นที่เขตเทศบาลนครอุดรธานีและจังหวัดอุดรธานี มีลักษณะค่อนข้างใกล้เคียงกัน โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกลุ่มประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2545 พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยทำงานในช่วงอายุ 10 -49 ปี โดยคิดเป็นร้อยละ 62.17 ของประชากรในเขตเทศบาลนครอุดรธานี และร้อยละ 67.18 ของประชากรในจังหวัดอุดรธานี และลักษณะโครงสร้างของประชากรวัยเรียนในช่วงอายุ 5-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.44 ของประชากรในเขตเทศบาลนครอุดรธานีและร้อยละ 24.93 ของประชากรในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งประชากรในวัยเรียนนั้นจำแนกเป็นประชากรวัยเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ ในช่วงอายุ 5-14 ปี มีจำนวน 21,760 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 14.02 ของประชากรในเขตเทศบาลนครอุดรธานีและมีจำนวน 250,443 คน คิดเป็นร้อยละ 16.40 ของประชากรในจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 3.15 ร้อยละของประชากรแยกตามอายุของประชากรเทศบาลนครอุดรธานีและจังหวัดอุดรธานี
ปี พ.ศ. 2545

เขตเทศบาลนครอุดรธานี			จังหวัดอุดรธานี		
อายุ	จำนวน	ร้อยละ	อายุ	จำนวน	ร้อยละ
0-4	8,079	5.21	0-4	110,374	7.23
5-9	10,491	6.76	5-9	127,081	8.32
10-14	11,269	7.26	10-14	123,362	8.08
15-19	11,513	7.42	15-19	130,225	8.53
20-24	12,300	7.93	20-24	145,740	9.55
25-29	13,246	8.54	25-29	155,479	10.18
30-34	13,728	8.85	30-34	152,655	10.00
35-39	12,848	8.28	35-39	127,571	8.36
40-44	11,831	7.62	40-44	104,890	6.87
45-49	9,724	6.27	45-49	85,675	5.61
50-54	8,236	5.31	50-54	69,221	4.53
55-59	6,188	3.99	55-59	50,745	3.32
60-64	4,860	3.13	60-64	38,398	2.52
65-69	3,603	2.32	65-69	28,931	1.90
70-74	2,115	1.36	70-74	18,945	1.24
75-79	1,216	0.78	75-79	10,564	0.69
80-84	715	0.46	80-84	6,022	0.39
85 ขึ้นไป	846	0.55	85 ขึ้นไป	5,122	0.34
ไม่ทราบปีजनทรคติ	8,035	5.18	ไม่ทราบปีजनทรคติ	30,586	2.00
ผู้ไม่ใช่สัญชาติไทย	4,336	2.79	ผู้ไม่ใช่สัญชาติไทย	5,014	0.33
รวม	155,179	100.00	รวม	1,526,600	100.00

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.5.3 ประชากรแบ่งตามลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพของประชากรจังหวัดอุดรธานี โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร, ประมงและรองลงมาคือ อาชีพที่เกี่ยวกับการผลิต และการบริการ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.16

ตารางที่ 3.16 จำนวนประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอาชีพและเพศ ของจังหวัดอุดรธานี ปี พ.ศ. 2542

รายการ	ยอดรวม	วิชาชีพ, วิชาการ	บริหาร ธุรการ	อาชีพ เสมียน	การค้า	เกษตรกรรม, ประมง, ล่าสัตว์	การขนส่ง	การผลิต	การ บริการ การกีฬา
ชาย	378,750	14,736	13,585	4,681	32,677	216,468	19,461	61,825	15,017
หญิง	230,866	15,316	2,526	9,521	38,238	125,599	975	29,479	9,212
รวม	609,616	30,052	16,111	14,202	70,915	342,067	20,436	91,304	24,229

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรธานี

3.5.4 การศึกษา

การศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานีมีสถานศึกษาภายใต้สังกัดต่าง ๆ ดังนี้

- ก. สังกัดกรมสามัญศึกษา 3 แห่ง
- ข. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 23 แห่ง (แบ่งเป็นประเภทสามัญศึกษา 17 แห่ง และอาชีวศึกษา 6 แห่ง)
- ค. สังกัดการประถมศึกษา 10 แห่ง
- ง. สังกัดกรมการศาสนา (โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา) 2 แห่ง
- จ. สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 2 แห่ง
- ฉ. สังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น (ร.ร.เทศบาล) 9 แห่ง
- ช. สังกัดสำนักงานสถาบันราชภัฏ (สร.ภ.) 2 แห่ง
- ซ. สังกัดกรมพลศึกษา 1 แห่ง
- ณ. สังกัดกรมอาชีวศึกษา 3 แห่ง

3.5.5 ศาสนา

ประชากรในจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการประกอบพิธีทางศาสนา การทำบุญตามประเพณีต่าง ๆ เช่น บุญเดือนสาม วันสารท บุญมหาชาติ บุญบั้งไฟ บุญข้าวจี่ นอกจากนี้ยังมีประชากรบางส่วนนับถือศาสนาอื่น ได้แก่ ศาสนาคริสต์ และอิสลาม

-	วัด	128	แห่ง
-	สำนักสงฆ์	103	แห่ง
-	โบสถ์คริสต์	9	แห่ง
-	มัสยิด	1	แห่ง
-	พระภิกษุ	1,705	แห่ง
-	สามเณร	1,202	แห่ง

3.5.6 ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดอุดรธานี แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- | | | | |
|----|---|----|------|
| ก. | ศิลปะการเล่นพื้นเมือง ได้แก่ หมอลำ กลองยาว แมงต๊อบเต่า แข็งบ้านหม้อ แข็งกระดืบ แข็งสวิง | | |
| ข. | พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ | 1 | แห่ง |
| ค. | ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอและจังหวัด | 3 | แห่ง |
| ง. | แหล่งโบราณสถานแห่งชาติ | 11 | แห่ง |
| จ. | อุทยานประวัติศาสตร์ | 1 | แห่ง |

3.5.7 การสาธารณสุข

บริการด้านสาธารณสุขของหน่วยงานรัฐและเอกชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ทั้งโรงพยาบาลของรัฐ สถานีนามัย โรงพยาบาลเอกชน และคลินิก ซึ่งปัจจุบันสามารถรองรับความต้องการของประชาชนทั้งในและนอกเขตเทศบาลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงพยาบาลอุดรธานีที่มีขนาดใหญ่ถึง 785 เตียง และคลินิกเวชกรรมเอกชนซึ่งมีจำนวนถึง 82 แห่ง

ตารางที่ 3.17 ประเภทสถานบริการสาธารณสุขภายในเขตเทศบาลนครอุดรธานีปี พ.ศ.2542

ประเภทสถานบริการสาธารณสุข	ประเภทย่อย/ขนาด	จำนวน (แห่ง)
โรงพยาบาลของรัฐ	ขนาด 785 เตียง	1
	ขนาด 200 เตียง	1
	ขนาด 50 เตียง	1
โรงพยาบาลเอกชน	ขนาด 100 เตียง	5
	ขนาด 10 เตียง	3
สถานีอนามัย	-	3
คลินิก	เวชกรรม	82
	กายกรรมบำบัด	2
	ทันตกรรม	2
	เทคนิคการแพทย์	3
	ผดุงครรภ์	4
ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคมะเร็ง	-	1
ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์	-	1

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 3.18 จำนวนและอัตราส่วนของบุคลากรสาธารณสุขทั้งภาครัฐและเอกชน
จังหวัดอุดรธานีปี พ.ศ.2542

บุคลากร	กระทรวงสาธารณสุข				กระทรวง อื่นๆ	เทศบาล	เอกชน	รวม	อัตราส่วน : ประชากร
	สสจ.	รพศ.	ศูนย์มะเร็ง	รวม					
แพทย์	51	87	5	143	25	0	28	196	1: 7,721
ทันตแพทย์	27	11	0	38	5	1	2	46	1: 32,897
เภสัชกร	42	22	2	66	4	0	5	75	1: 20,177
พยาบาลวิชาชีพ	346	319	31	696	55	13	57	821	1: 1,843
พยาบาลเทคนิค	333	200	5	538	9	3	9	559	1: 2,707
เจ้าพนักงาน สาธารณสุข	451	0	0	451	0	0		451	1: 3,355

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี